

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ
РИЛСКИ“

ФИЛОЛОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

Магдалена Петрова Костова-Панайотова

ПО ШЕВОВЕТЕ НА ЛИТЕРАТУРАТА (МЕЖДУ
ИЗТОКА И ЗАПАДА – ГРАНИЦИ И
ИДЕНТИЧНОСТИ)

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

НА ДИСЕРТАЦИЯ за присъждане на
образователната и научната степен „доктор на
науките“ в професионално направление 2.1 ФИ-
ЛОЛОГИЯ по научната специалност „Литература на
народите на Европа, Америка, Африка, Азия и
Австралия“

БЛАГОЕВГРАД

2020

Дисертационният труд съдържа 362 стандартни страници, 358 библиографски единици.

Дисертацията е обсъдена и допусната до защита на разширено заседание на катедра „Славистика“, състояло се на 9 ноември 2020 г.

Защитата на дисертацията ще се състои на 19 февруари 2021

в зала 1114 на Първи корпус на Югозападния университет „Н. Рилски“

Материалите за защитата са на разположение на интересувашите се в стая 106 (Ректорат)

СЪДЪРЖАНИЕ

Обща характеристика на дисертационния труд.....	4
Цитирана литература.....	14
Публикации по темата на дисертацията.....	15
Справка за приносите на дисертационния труд.....	19

I. **Обща характеристика на дисертационния труд**

Изследването «По шевовете на литературата (Между Изтока и Запада – граници и идентичности)» тръгна от няколко ключови идеи, важни във връзка със съвременната литературна ситуация - времена на изпитание за литературознанието, в които извън дебатите за устойчивостта и състава на вече утвърдените форми на литературни изследвания, непрекъснатото подчиняване на културата в цялостния ѝ вид на законите на пазара е свързано и с постоянното посегателство над хуманитарното познание, и с имплицитно намаляващото значение на самата литература като културен феномен.

В този контекст на дисциплинарно преосмисляне и преориентиране на понятията, ако сравнителното литературознание рисува начина, по който си представяме света, то, според нас е важно да си задаваме въпроси като *какъв свят създава световната литература днес, кой е част от този свят, ненарушимо ли е европейското господство в нея, какво е мястото на тъй наречените кроскултурни писатели, какво се случва с идеите, родени в пограничните „шевовے“ на литературата.*

Към тези въпроси се насочи настоящото изследване с идеята да предложи свои отговори.

Представата за нов компартивизъм в литературознанието, споделяна от критици като Тео Д'хаен, Паскал Казанова, Мишел Любри, Уолтър Миньоло, Нгути Ва Тионго и мн. др. е свързана с разколебаване

на доминиращата европоцентричност с догадката, че по отношение на завладяващите днес литературата идеи, послания и проекции евро-американската система се променя и в бъдеще дори би могла да стане периферна спрямо новата (D'haen 2012). Дори това да не се случи, не бива да пренебрегваме факта, че светът на литературата изглежда различно, когато се гледа от по-малко доминиращи гледни точки.

Споделяме идеята, че културите, които остават в изолация, изсъхват, от друга страна, културите, които се самозатварят, се деформират и само тези култури, които поддържат баланса на приемане и отдаване, са здрави и развиващи се. Оттук настояването за взаимодействие между различните култури на основата на равенството и взаимното уважение, защото имитацията на западния модел е опасна, когато се интернационализира в интелектуалната концепция за света в културата и литературата на народите, които не са част от евроцентъра.

Свойствената виталност на тази кръстопътна литература звучи странно на фона на литературата от края на XX век. В глобализацията на съвременния свят авторите, които са разположени на културните кръстопътища между източните и европейските традиции, обаче никак не са малко. Според Мад Томсън важноста на невключваните преди в понятието световна литература региони, писатели от които навлизат устремно особено през последната трета на XX век, е несъмнена. Той сравнява писатели с международна известност като Е. Шафак, О. Памук и Х. Мураками по отношение на странността на

обитаване на собствената среда – странност специфична, локална и лична, но с очевиден универсален потенциал за идентификация и твърди, че тяхната световна слава не би била факт без елемента на културно разнообразие в творбите им.

В епохата на културната трансформация писателите с двойно езиково и културно съзнание, според него, имат важен културен опит, който може да направи произведенията им ценни, защото те идват като посланици на трансформацията и привърженици на променените възгледи към културата и идентичността. (Thomsen 2013).

Очевидно картата на световната литература се променя и това означава не просто разширение, а преосмисляне, иначе не бихме могли да придобием попълнен поглед върху тази част, която не е привързана „към неподвижния крак на който и да е хегемонен компас“. (D’haen 2012).

В тази карта, според нас днес имат място творбите на „преведените хора“, балкански творци, както и писатели, идващи от Изтока, които успяват да преодолеят различията, включват се в новата западна литература, променяйки модела на контекстуализиране на литературата. Разпознавайки се чрез образите на Другостта, техните представители могат да си взаимодействат в отворените светове не като Свой и Чужд, а като Друг с Друг, изграждайки своята идентичност.

Съществуването на тези творци в пространството „между“ изостря погледа и сетивата им, придава нов живот на литературата, изважда я „от черупката на предразсъдъците“ (Льобри 2017), пречупва диктати и норми, защото преводът на културите е от ключово значение за моделирането на динамична, многообразна, многопосочна литература.

Във фокуса на това изследване са включени творби, автори, явления и проблеми, в една или друга степен характерни за XX и първата четвърт на XXI век. В тях се оглежда образът на своя и на Другия, на чужденеца, приключенията на идентичността и търсенето на своите ориентири в съвременната среда, дискутира се, с голяма доза скептицизъм, възможността да бъдем истински толерантни, защото различието продължава да носи в себе си латентна враждебност.

За целите на изследването се фокусираме върху *“шевовете на литературата”* (терминът е трансформиран от понятието «шевове на културата» на Хоми Баба), *гранични територии, в които се случват, според нас, плодотворните за съвременната литература преодолявания на граници, удържането на послания и идеи от двата свята, отварянето на възможности за четене отвъд стереотипното, създаване на своеобразно „трето пространство“, в което „конструирането на значение протича амбивалентно“* (Баба 1994:31). И за тази цел изследваме два хипостази: Балканите като шев, граница, кръстопът, преход към Европа, но и по-широко: шевът Изток-Запад или по-точно творчеството на писатели от Изтока, живеещи на

Запад, хибридни творци, създаващи кроскултурна, литература. Представени са авторски присъствия, ключови за съвременната хибридна литература, творци, които стават част от промяната на тъй наречения западен канон, носители са на ключови награди, белег за преодоляване на тяхната маргиналност.

II. Структура

Изследването се състои от уводна част, две глави, заключение и библиография (на латиница и на кирилица) в общ обем от 362 стр. В уводната част се обосновава актуалността на подобно изследване, представят се основните понятия и проблеми, които са във фокуса на изследването, основанията за съпоставяне на тези гранични творци и проблеми, представени са разработки на литературоведи, работещи в полето на литературната компаративистика по изследваната проблематика.

В **първата част** се насочваме към Балканите като един от „шевовете“ на културата и литературата, като зона на етнически и културни граници, регион на интензивни взаимодействия между различни вълни от завоеватели и преселници, зона с отдавна осъзната специфика – динамична, крехка, присъща повече или по-малко на някои от народите на полуострова. Някои от текстовете имат за свой фокус конкретен автор от XX век и конкретна творба (Милорад Павич, Орхан Памук, Драгослав Михайлович, Данило Киш, Дубравка Угрешич. Горан Петрович, Венко

Андоновски, Момо Капор и др.), свързани с темата за идентичността, други правят сондажи, в които е потърсен преди всичко образът на българина като Друг в различни балкански литератури. В трети тип текстове в центъра на вниманието са отношенията Изток – Запад, Балкани – Европа.

Стремежът на всички тях е да се покаже, че Балканите не са онова, което започва отвъд нашите граници, Балканите – това сме ние - колкото и познато. През митове и стереотипи, през памет и забрава, през биенето в гърдите и традиционното оплюване на съседа враг в текстовете в изследването е проявено желанието образите на Аза и на Другия да бъдат видени като част от болката да си балканец, гражданин на Европа и наследник на Крали Марко, а Балканите да не ги осмисляме като поредното „буре с барут“, а като „музикална кутия“, заключена в сърцето на стария континент, както казва Милорад Павич, люлка на човешката история, която има не само травматично минало, но е и мост между Изтока и Запада.

В глобалния свят да уважаващ другостта все повече означава да уважаващ себе си. На практика обаче толерантност, както твърди Димостенис Куртовик, е термин с неприятни асоциации, а преодоляването на наслоените стереотипи е продължителен и бавен процес, който трябва да бъде възпитаван в поколенията. Нишката е крехка и често политически, социални и обществени събития ѝ оказват влияние, подкрепяйки съществуването на взаимните негативни представи.

Актуализирайки проблемите за паметта, идентичността, историята, литературата и езика, на фона на перманентните състояния на преход и преоткриване на „близкия непознат“ на Балканите, изследваните творби показват как съвременният балканец отхвърля наслоени стереотипи, автостереотипи и мистификаторски конструкти и се опитва със сътвореното „да запълни по най-добрия начин пространството“, както твърди Вл. Баяц.

Във **втората част** на изследването фокусът на вниманието се насочва към ключови за съвременната хибридна литература, творци, които стават част от промяната на тъй наречения западен канон, носители са на ключови награди като *Нобелова*, *Букър*, на *Френската Академия*, *Уайтбред*, *литературната награда Клайст* и др., като Казуо Ишигуро, (който е разгледан с романите «Бледият изглед към хълмовете», «Остатъкът от деня», «Когато бяхме сираци» и «Никога не ме оставяй»), Салман Рушди («Изток-Запад», «Ярост», „Последният дъх на Мавъра“), Видиадхар Найпол с «Половин живот»), Франсоа Чън («И вечността не стига»), Ейми Тан «Клубът на щастието и късмета»), Ханиф Курейши «Буда от предградията»), Йоко Тавада («Откъде започва Европа» и «Кучешка невеста»), Амин Маалуф («Гибелни идентичности» и «Везните на Леванта»), Ана Мой («Черен ориз»), Майкъл Ондатджи („Английският пациент“), Хамид Мохсин («Изход:Запад») – писатели, родени на Изток, но живеещи на Запад, главно в Европа, и формиращи един нов литературен модел, в който си дават среща културните различия, творци, за които писането е

явление в зоната на третото пространство и както Изтокът, така и Западът са по-скоро въображаеми конструкти, които те осмислят в съответствие със собствената си сложна идентичност.

Въпреки че са привлечени и книги с есета, интервюта, разкази, основният анализ разчита на романовото им присъствие, доколкото именно романистът има способността „да изважда от релсите“ (Х. Баба), а романът като жанр, който се интересува от глобални проблеми, е най-интернационалният, според Р. Уолковиц (Walkovitz 2015) и удържа общия тематичен център на писателските послания – в успоредицата на паралелните сюжети за пътуването, търсенето на своята идентичност, преодоляването на границите и себепологането в света отвъд, света на въобразеното свое пространство. В семантичните премествания и трансформации тези творци пребивават между два свята (in between) и именно особената авторова идентичност позволява да се изяви тяхната индивидуалност.

Героите на тези романи са основно несретници с неясна съдба и отворено бъдеще, обречени да търсят съпричастие в един неуютен всемир. Останали сами сред многоезичния и чужд свят, те трябва да съградят нов смисъл за себе си, със съзнанието за невъзможността да подредят пъзела и да сглобят наново разсипаната цялост. Доминира персонажът на необичания, самотен, пътуващ между пространствата разказвач, който има само своите истории, точните думи, които спасяват. Пътуването чрез книгите може

би е единственият начин за споделеност. Една от догадките на тези кроскултурни текстове е, че светът като нова „*tabula rasa*“ се нуждае от приписване на смисъл, а не толкова от удачно дешифриране на световни символи и тъй като това приписване е твърде индивидуално, възможността да разберем Другия е нищожна. Героите от разказаните истории искат да бъдат чути, апелират към човешкото многообразие, към разбирането, че за да останем човеци, трябва да включим много повече „гласове“ в нашия свят. Самото понятие за „дом“, за „свое“ се преосмисля и се превръща в своего рода метареалност, във въобразена хибридна локалност.

В трагикомедията на съвременния свят, който, колкото и да е глобализиран, носи със себе си недоразуменията на светове, които го градят, сред въпросите, които задават тези книги е, мултикултурността позитивен елемент от съвременния космополитизъм ли е, обединява ли тя расите и културите в идеята за хибридният човек или е просто социална пропаганда, която задълбочава стереотипите спрямо другостта и увековечава расизма. Вероятно това, което също обединява героите тук, е чувството за загуба, както и споделената скръб. Апелирайки към сърдечната болка, която носим, те говорят за неща, които са универсални и продължават да вълнуват хората.

Общото между двата типа култури и разглежданите творби извеждаме и от споделената идея на Х. Баба за това, че както историите, създавани на Балканите, така и разказът, създаван от

кроскултурните писатели, сложен и полифоничен, са част онзи модел на култури, способни да превърнат собствената си маргиналност в един вид център, да създадат възможността да бъдат прочетени като една „дискурсивна хетеротопия, невъзможно пространство на съвместното съществуване на противоположното, отличителното и несъизмеримото“ (Blazhevich 2007: 96-97).

Важен момент по отношение на нашия избор е фактът, че тези книги са носители на антиутопичен заряд, защото според нас, въпреки факта, че литературата е поле на разгорещени битки, текстовете, които остават в литературата на бъдещето, не са просто колоритни, многообразни, дълбоко човешки, но и текстове, които имат каузи, носят значими за човека послания и идеи, прекращават границите и йерархиите и правят географските топоси познати откъм сърцето.

Заклучението извежда някои от значимите идеи на изследването и обобщава своите въпроси.

Библиографията съдържа общо 358 единици.

Цитирана литература

Blazevic, Zrinka (2007). 'Rethinking Balkanism: Interpretative Challenge of the Early Modern Illyrism', *Études Balkaniques*, No1, 2007, p.87-106

Bhabha, H. (1994) *The Location of Culture*. Routledge, 1994.

D'haen, Theo (2012) "Mapping World Literature," in *The Routledge Companion to World Literature*, Theo D'haen, David Damrosch and Djelal Kadir, ed., London: Routledge, 2012, pp. 413-22.

Thomsen, Mads, R. (2013) "Strangeness and World Literature" page 2 of 9 *CLCWeb: Comparative Literature and Culture* 15.5 (2013)<<http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/vol15/iss5/18>> Special Issue World Literatures from the Nineteenth to the Twenty-first Century. Ed. Marko Juvan

Walkowitz, R. (2015) *Born Translated. The contemporary Novel in Age of World Literature*, Columbia University Press, 2015-
https://warwick.ac.uk/fac/cross_fac/g19c/activities/displacements/readingnovelsworkshop/walkowitz_born_translated.pdf

Льобри, М. (2017) За литература-свят на френски език - Литературен вестник бр. 10/2017

Публикации по темата на дисертацията:

Книга

Костова-Панайотова, М. (2013) Близки непознати. Другият език или за езиците на другостта“, Благоевград: УИ „Неофит Рилски“, 2013. [ISBN 978-954-680-882-0](https://doi.org/10.37708/bf.swu.v29i3.2)

Статии

1. Костова-Панайотова, М. (2020) „Вътре и между два свята“ (Кадзуо Ишигуро „Бледият изглед към хълмовете“ и „Остатъкът от деня“) В: - сп. Чуждоезиково обучение, 47/2020, бр. 3, стр. 260-271

2. Костова-Панайотова, М. (2020) In a Free State (V.S. Naipaul's Half a Life). *Balkanistik forum*, issue. 3, 2020, p. 57-69 DOI:10.37708/bf.swu.v29i3.2

3. Костова-Панайотова, М. (2020) VIBRATION'S RESONANCE (FRANÇOIS CHENG'S "GREEN MOUNTAIN, WHITE CLOUD: A NOVEL OF LOVE IN THE MING DYNASTY") В: "Езиков свят", т. 18, кн. 2, р. 79-84 - <https://doi.org/10.37708/ezs.swu.v18i2.10>

4. The Uncompleted Worlds of the Balkans
Балканистичен форум – разрушени светове, нови светове, бр. 1, 2018, pp.194 – 200

5. „ТАМ , КЪДЕТО ИЗТОКЪТ Е ЗАПАД“ („WHERE EAST IS WEST“), *Балканистичен форум*, бр. 2, 2018, 242 - 247

6. Stereotypes in Perception of Otherness in Balkans Literature from the Last Part of 20th Century - ICLLL 2018 : International Conference on Languages, Literature and Linguistics - World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Cognitive and Language Sciences, Vol:12, No:11, 2018

7. Костова-Панайотова, Магдалена „Незавършените светове на Балканите“, доклад от 26 международна балканистична кръгла маса „Разрушени светове, нови светове“, 27-28 април 2017 – Балканистичен форум, кн. 1 за 2018, с. 194-200.

8. Kostova-Panayotova, Magdalena. Literature – the Chance of being Yourself through Someone Else. International Conference Literature and dialoge , LITTÉRATURE ET DIALOGUE 2016 г.: - <https://litteratureetdialogue.com/magdalena-kostova-panayotova-%C2%B7-bulgaria/>

9. Костова-Панайотова, М. (2015) The croatian image of the bulgarian – history and modernity. In: - Orbis linguarum, Благоевград: УИ „Неофит Рилски“, 2015, с. 56-60. ISSN 1312 – 0484

10. Костова-Панайотова, М. (2015) Образи на другостта в хърватската литература в нейните български проекции. In: - Dialogue between Balkan languages cultures and civilisations, Tirane: Universiteti i Tiranes., 2015, с. 378, ISBN

11. Костова-Панайотова, М. (2014) Изпълзващите се предмети и литературоведът в сянка. В: Изпълзващият се предмет на литературознанието. Невидимата школа: Мирослав

Янакиев, Никола Георгиев, Радосвет Коларов. София: Издателство Литературен вестник. 2014. ISBN 978-954-9602-37-1

12. Костова-Панайотова, М. (2014) Гърци и българи: образи в криво огледало. В: Балкански разговори. София: Институт за модерността, 2014, бр. 15, ([ISSN 1313-9835](http://www.journal-informo.eu/content/015/003.pdf)) <http://www.journal-informo.eu/content/015/003.pdf>

13. Костова-Панайотова, М. (2014) Разноезичната памет: Пиесите на Милорад Павич. В: Езици на паметта в литературния текст, Велико Търново: Фабер, 2014, с. 384-390. ISBN 978-619-00-0111-9

14. Костова-Панайотова, М. (2013) Възможно ли е да срещнем Другия на една и съща земя и в едно и също време. "Венецът на Петрия" от Др. Михайлович. В: Време и история в славянските езици, литератури и култури, т. 2, София, СУ., с.280 – 284, ISBN 9789540734583

15. Костова-Панайотова, М. (2013) Спомнящият си човек на Орхан Памук – портокал или праскова. В: Балканистичен форум, Благоевград: УИ «Неофит Рилски», 2013, кн. 3, с.105-109. ISSN: 1310-3970

16. Костова-Панайотова, М. (2013) MEET THE OTHER. In:– International scientific conference "Cultural corridor Via Diagonalis - Cultural tourism without boundaries", Sofia: Gea-Libris, 2013, pp. 15-18. ISBN 9789543001286

17. Костова-Панайотова, М. (2013) Balkans, slavs, Europe: images and stereotypes. – In: - Orbis linguarum, Благоевград: УИ „Неофит Рилски”, 2013, is. 2, 155 – 159, ISSN 1312 – 0484

18. Костова-Панайотова, М. (2013) Neighbor unknown: Balkan Slavic literatures at the beginning of 21_th centery. In: Orbis linguarum, Благоевград: УИ „Неофит Рилски”, 2013, is. 1– 65 – 70, 2013, ISSN 1312 – 0484

Под печат

Гибелни ли са гибелните идентичности? (А. Maaluf “Гибелни идентичности“). В: - Сборник от международната конференция "Трансформации и предизвикателства в глобалния свят", октомври 2020, Благоевград

Справка за приносите в дисертационния труд

1. Изследването разглежда в компаративистичен план явления и проблеми, ключови за съвременното литературознание, които традиционно не са съпоставяни по подобен начин в литературното поле.

2. Вниманието е фокусирано главно върху явления, формиращи нов литературен модел, в който си дават среща културните различия и творци, за които писането е явление в зоната на «третото» пространство.

2. В компаративистичен аспект са представени авторски присъствия, ключови за съвременната хибридна, кроскултурна литература, които стават част от промяната на тъй наречения западен канон, носители са на ключови награди, белег за преодоляване на тяхната маргиналност.

3. Направен е опит да се види как този модел работи при анализа на конкретни литературни творби.

4. Новаторска е позицията, която се защитава, че съществуването на тези писатели в пространството „между“ изостря погледа и сетивата им, придава нов живот на литературата, а творчеството на кроскултурните автори променя биполярните модели.

SOUTH-WEST UNIVERSITY "NEOFIT RILSKI"

FACULTY OF PHILOLOGY

Magdalena Petrova Kostova-Panayotova

ALONG THE SEAMS OF LITERATURE
(BETWEEN EAST AND WEST – BORDERS AND
IDENTITIES)

A B S T R A C T

OF A DISSERTATION for awarding the educational and
academic degree "Doctor of Science" in academic field 2.1
PHILOLOGY in the scientific specialty "Literature of the
Peoples of Europe, America, Africa, Asia and Australia"

BLAGOEVGRAD

2020

The dissertation contains 362 standard pages and 358 bibliographic units.

The dissertation was discussed and admitted to thesis defense at an extended meeting of the Department of Slavic Studies, which was held on 9th November, 2020.

The dissertation defense will take place on 19th February, 2021; Hall 1114 of Building 1 of South-West University “Neofit Rilski”.

The materials for the defense are available in room 106 (Rectorate).

CONTENTS

General Characteristics of the Dissertation.....	4
References	12
Publications on the Topic of the Dissertation	13
General Contribution of the Dissertation.....	17

I. General Characteristics of the Dissertation

The study "Along the Seams of Literature (Between East and West - Boundaries and Identities)" was inspired by several key ideas essential to the contemporary literary situation - times of testing literary studies, when outside the debate on the sustainability and content of the established forms of literary research, the constant subordination of culture in its entirety to the market laws is associated with the perpetual encroachment on the humanities and with the implicitly diminishing importance of literature as a cultural phenomenon.

In this context of disciplinary rethinking and reorientation of concepts, if comparative literature sketches the way we imagine the world, then it seems important to ask questions like: *What kind of world does world literature create today? Who is part of this world? Is European domination in it inviolable? What is the place of the so-called cross-cultural writers? What happens to the ideas born on the border "seams" of literature?*

The present study addresses these questions and tries to provide some answers.

The notion of a new comparativism in literary studies shared by critics like Theo D'haen, Pascale Casanova, Michel Lobry, Walter Mignolo, Ngũgĩ wa Thiong'o, and many others is associated with questioning the dominant Eurocentrism suggesting that regarding the ideas, messages, and projections taking over literature today, the Euro-American system is changing and in future could even become peripheral to the new one (D'haen 2012). Even if this does not happen, one should not ignore the fact that the world of literature looks different when viewed from less dominant points of view.

We share the idea that the cultures that stay isolated wither away; on the other hand, the cultures that remain confined within themselves deform, and only those cultures that maintain the balance of borrowing and lending tend to be healthy and thriving, hence the insistence on interaction between the different cultures on the basis of equality and mutual respect, because the imitation of the Western model is dangerous when it is internationalized in the intellectual concept of the world in the culture and literature of the nations that are not part of the Eurocenter.

The inherent vitality of this crossroads literature sounds strange against the background of late twentieth-century literature. In the globalization of the contemporary world, however, the authors located at the cultural crossroads between the Eastern and European tradition are by no means few. According to Mads Thomsen, the importance of some writers from regions that had not been part of the concept of world literature and who entered it headlong, especially during the last third of the twentieth century, is unquestionable. He compares authors who have gained international fame such as E. Shafak, O. Pamuk, and H. Murakami in terms of the strangeness of living in their own environment - strangeness that is specific, local and personal, but with an obvious universal potential for identification and he claims that their world fame would not be a fact without the element of cultural diversity in their works.

In his view, in the age of cultural transformation, the writers with a bilingual and bicultural consciousness, have an important cultural experience that can make their works valuable because they come as ambassadors of transformation and supporters of changed views on culture and identity. (Thomsen 2013).

Obviously, the map of world literature is changing, which means not just an extension, but a rethinking, otherwise we could not get a full view of the part that is not attached "to the fixed foot of any hegemonic compass" (D'haen 2012).

This map seems to offer a place to the works of the "translated people" - Balkan authors, as well as writers coming from the East, who have managed to overcome the differences and have integrated in the new Western literature, changing the model of literature contextualization. Distinguishable by the images of Otherness, their representatives can interact in the open worlds not as Self and Alien, but as Other with Other, building their own identity.

The existence of such authors in the space "between" sharpens their eyes and senses, it gives a new life to literature and takes it "out of the shell of prejudice" (Lobri 2017), it breaks dictatorships and norms because the translation of cultures is crucial for the modeling of a dynamic, diverse, and multidirectional literature.

The focus of this study is on works, authors, phenomena, and problems, that are characteristic in different degrees of the 20th and the first quarter of the 21st century. They reflect the image of the Self and the Other, the foreigner, the adventures of identity and the search for one's landmarks in the contemporary environment. The possibility of being truly tolerant is discussed with a great deal of skepticism, because difference continues to evoke a latent hostility.

The research concentrates on the "seams of literature" (the term has been coined from Homi Bhabha's concept of the "sutures of culture") - *border areas where the fruitful for contemporary literature overcoming of borders takes place, as*

well as the retention of messages and ideas from both worlds, the opening of opportunities for reading beyond the stereotypical, the creation of a kind of “Third Space” in which “the production of meaning is an ambivalent process” (Bhabha 1994: 31). That is why two hypotheses are studied: the Balkans as a seam, suture, border, crossroads, a transition to Europe, but also more broadly: the East-West seam or more precisely the work of writers from the East living in the West, hybrid authors who create cross-cultural literature. The research presents key authors in contemporary hybrid literature, who have become part of the change of the so-called Western canon, winners of pivotal awards, which is a sign of overcoming their marginality.

II. Structure

The study consists of an introductory part, two chapters, conclusion and bibliography (in the Latin and the Cyrillic script) in a total volume of 362 pages. The introductory part provides arguments to support the topicality of such research, presents the main concepts and problems that are in the focus of the study, and the motivation for comparing these borderline authors and problems. Attention is paid to the postulates of literary critics working in the sphere of comparative literature regarding the analyzed issues.

The **first part** focuses on the Balkans as one of the "sutures" of culture and literature, as an area of ethnic and cultural borders, a region of intense interactions between different waves of conquerors and settlers, a territory with long-recognized specifics - dynamic, fragile, more or less typical of the peoples living on the peninsula. Some of the texts have as their focus a specific author from the 20th century (Milorad Pavić, Orhan Pamuk, Dragoslav Mihailović, Danilo Kiš,

Dubravka Ugrešić, Goran Petrović, Venko Andonovski, Momo Kapor, etc.) and a specific work related to the topic of identity. Others provide a closer look in search of the image of the Bulgarian as the Other in various Balkan literatures. The third group of texts concentrates on the relations East - West, Balkans - Europe.

The aim of all of them is to demonstrate that the Balkans are not what begins beyond our borders, the Balkans – this is us, no matter how familiar. Through myths and stereotypes, through memory and oblivion, through the boasting and the traditional traducing the enemy neighbor the texts in the study reveal the desire to see the images of the Self and the Other as part of the pain of being a Balkan citizen, a European citizen and a descendant of Prince Marko, and the Balkans should not be understood as yet another "powder keg", but as a "music box" locked in the heart of the old continent, in the words of Milorad Pavić, the cradle of human history, which has not only a traumatic past, but is also a bridge between East and West.

In a global world, respecting otherness seems to mean, more and more often, respecting yourself. In fact, tolerance, however, as Dimosthenis Kourtovik argues, is a term that bears unpleasant associations, and overcoming deep-rooted stereotypes is a long and slow process that must be nurtured in generations. The thread is fragile and is often influenced by political and social events, supporting the existence of mutual negative perceptions.

Updating the problems of memory, identity, history, literature, and language, against the background of the permanent states of transition and rediscovery of the "close stranger" on the Balkan Peninsual, the studied works

demonstrate how the contemporary person of the Balkans rejects the deep-seated stereotypes, autostereotypes, and the mystifying constructs and tries to fill the space in the best way”, as Vladislav Bajac claims.

The **second part** of the study focuses on some key authors in contemporary hybrid literature, who have become part of the change of the so-called Western canon, winners of major awards such as the Nobel Prize, the Booker Prize, the French Academy Award, the Whitbread Award, the Kleist Prize, etc. They include Kazuo Ishiguro (*A Pale View of Hills*, *The Remains of the Day*, *When We Were Orphans*, and *Never Let Me Go*), Salman Rushdie (*East, West*, *The Moor's Last Sigh*, and *Fury*), Vidiadhar Naipaul (*Half a Life*), François Cheng (*Green Mountain*, *White Cloud: A Novel of Love in the Ming Dynasty*), Amy Tan (*The Joy Luck Club*), Hanif Kureishi (*The Buddha of Suburbia*), Yoko Tawada (*Where Europe Begins* and *The Bridegroom Was a Dog*), Amin Maalouf (*In the Name of Identity: Violence and the Need to Belong* and *Ports of Call*) Anna Moï (*Black Rice*), Michael Ondaatje (*The English Patient*), Mohsin Hamid (*Exit West*) - writers born in the East but living in the West, mainly in Europe, and forming a new literary model in which cultural differences meet, authors for whom writing is a phenomenon in the area of the Third Space, and both the East and the West are rather imaginary constructs, which they conceive in accordance with their own complex identity.

Although books of essays, interviews, and short stories are also discussed, the main analysis relies on the novel, as the novelist has the ability to "derail" (H. Bhabha) and the novel as a genre interested in global issues is the most international one, as R. Walkovitz claims (Walkovitz 2015); it maintains the

common thematic center of the writers' messages - in the presence of parallel plots about travel, the search for identity, overcoming borders and placing oneself in the world beyond, the world of the imaginary private space. In the semantic shifts and transformations these artists reside between two worlds (in between) and it is the special identity of the author that allows their individuality to be expressed.

The characters of those novels are mainly wretched people with an uncertain destiny and an open future, who are doomed to seek empathy in an uncomfortable universe. Left alone in a multilingual and foreign world, they must build a new meaning for themselves, aware of the impossibility of arranging the jigsaw and reassembling the shattered whole. The dominant character is that of the unloved, lonely, traveling between spaces narrator, who has only his stories, the exact words that can save one. Traveling through books is probably the only way of sharing. One of the conjectures of those cross-cultural texts is that the world as a new "tabula rasa" needs an attribution of meaning, not so much a successful deciphering of world symbols, and since this attribution is highly individual, the chance to understand the Other is minimal. The characters in the stories told want to be heard, they appeal to human diversity, to the understanding that in order to remain human, we must include many more "voices" in our world. The very notion of "home", of "Self" is reconsidered and becomes a kind of metareality, an imaginary hybrid locality.

In the tragicomedy of the contemporary world, which no matter how globalized still bears the misunderstandings of the worlds that make it up, among the questions posed by those books is whether multiculturalism is a positive element of modern cosmopolitanism, whether it unites races and cultures in

the idea of the hybrid man or it is simply a social propaganda that reinforces the stereotypes about otherness and perpetuates racism. Probably what also unites the characters here is the feeling of loss, as well as the shared grief. Addressing the personal heartache, they talk about things that are universal and continue to move people.

The common thing to the two types of culture and the studied works is derived from H. Bhabha's idea that both the stories created in the Balkans and the narration of the cross-cultural writers, complex and polyphonic, are part of that model of cultures capable of turning their own marginality into a kind of center, of creating the opportunity to be read as one "discursive heterotopia, an impossible space of the coexistence of the opposite, the distinctive and the incommensurable" (Blazhevich 2007: 96-97).

An important point regarding the choice here is the fact that those books are charged with dystopia, because it can be concluded that despite the fact that literature is a field of heated battles, the texts that remain in the literature of the future are not just colorful, diverse, and deeply human, but they are also texts with causes that carry significant messages and ideas, they cross borders and hierarchies and make geographical topoi familiar to the heart.

The conclusion draws some of the significant ideas of the study and summarizes its problems.

The **bibliography** contains a total of 358 items.

References

Blazevic, Zrinka (2007) 'Rethinking Balkanism: Interpretative Challenge of the Early Modern Illyrism', *Études Balkaniques*, No.1, 2007, p.87-106.

Bhabha, H. (1994) *The Location of Culture*. Routledge, 1994.

D'haen, Theo (2012) "Mapping World Literature," in *The Routledge Companion to World Literature*, Theo D'haen, David Damrosch and Djelal Kadir, ed., London: Routledge, 2012, pp. 413-22.

Thomsen, Mads, R. (2013) "Strangeness and World Literature" page 2 of 9 CLCWeb: Comparative Literature and Culture 15.5

(2013) <<http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/vol15/iss5/18>>
Special Issue World Literatures from the Nineteenth to the Twenty-first Century. Ed. Marko Juvan.

Walkowitz, R. (2015) *Born Translated. The contemporary Novel in Age of World Literature*, Columbia University Press, 2015-[https://warwick.ac.uk/fac/cross_fac/g19c/activities/displacements / readingnovelsworkshop / walkowitz_born_translated.pdf](https://warwick.ac.uk/fac/cross_fac/g19c/activities/displacements/readingnovelsworkshop/walkowitz_born_translated.pdf).

Löbri, M. (2017) *Za literatura-svyat na frenski ezik - Literaturen vestnik*. No. 10/2017.

Publications on the Topic of the Dissertation

Book

Kostova-Panayotova, M. (2013) Blizki nepoznati. Drugiyat ezik ili za ezitsite na drugostta. Blagoevgrad: UI *Neofit Rilski*, 2013. ISBN 978-954-680-882-0

Articles

1. Kostova-Panayotova, M. (2020) “Vatre i mezhdu dva svyata“ (Kazuo Ishiguro „Blediyat izgled kam halmovete” i „Ostatakat ot denya“). In: Chuzhdoezikovo Obuchenie, 47/2020, no. 3, pp. 260-271

2. Kostova-Panayotova, M. (2020) In a Free State (V.S. Naipaul's Half a Life). In: Balkanistic Forum, issue. 3, 2020, p. 57-69 DOI: 10.37708 / bf.swu.v29i3.2

3. Kostova-Panayotova, M. (2020) Vibration's Resonance (François Cheng's *Green Mountain, White Cloud: A Novel of Love in the Ming Dynasty*) In: Orbis Linguarum, vol. 18, no. 2, pp. 79-84 - <https://doi.org/10.37708/ezs.swu.v18i2.10>

4. The Uncompleted Worlds of the Balkans. In: Balkanistic Forum – Destroyed Worlds, New Worlds, no.1, 201, pp. 194-200

5. Tam kadeto iztokat e zapad. In: Balkanistic Forum, no. 2, 2018, 242 - 247

6. Stereotypes in Perception of Otherness in Balkans Literature from the Last Part of 20th Century - ICLLL 2018: International Conference on Languages, Literature and Linguistics - World Academy of Science, Engineering and Technology International

Journal of Cognitive and Language Sciences, Vol: 12, No: 11, 2018

7. Kostova-Panayotova, Magdalena (2017) Nezavarshenite svetove na Balkanite, a paper presented at the 26th International Balkan Round Table "Destroyed Worlds, New Worlds", April 27-28, 2017. In: Balkanistic Forum, no. 1, 2018, pp. 194-200.

8. Kostova-Panayotova, Magdalena. (2016) Literature - the Chance of being Yourself through Someone Else. International Conference Literature and Dialogue, LITERATURE AND DIALOGUE 2016: -
[https://litteratureetdialogue.com/magdalena-kostova-panayotova-% C2% B7-bulgaria /](https://litteratureetdialogue.com/magdalena-kostova-panayotova-%C2%B7-bulgaria/)

9. Kostova-Panayotova, M. (2015) The Croatian Image of the Bulgarian - History and Modernity. In: Orbis Linguarum, Blagoevgrad: UI "Neofit Rilski, 2015, pp. 56-60. ISSN 1312 - 0484

10. Kostova-Panayotova, M. (2015) Obrazi na drugostta v harvatskata literatura v neynite balgarski proektsii. In: Dialogue between Balkan languages cultures and civilizations, Tirana: Universiteti i Tiranes., 2015, pp. 378, ISBN

11. Kostova-Panayotova, M. (2014) Izplazvashtite se predmeti i literaturovedat v syanka. In: Izplazvashtiyat se predmet na literaturoznaniето. Nevidimata shkola: Miroslav Yanakiev, Nikola Georgiev, Radosvet Kolarov. Sofia: Izdatelstvo Literaturen vestnik. 2014. ISBN 978-954-9602-37-1

12. Kostova-Panayotova, M. (2014) Gartsii i balgari: obrazi v krivo ogledalo. In: Balkanski razgovori. Sofia: Institut za modernostta, 2014, no. 15, (ISSN 1313-9835) <http://www.journal-informo.eu/content/015/003.pdf>

13. Kostova-Panayotova, M. (2014) Raznoezichnata pamet: Piesite na Milorad Pavich. In: Ezitsi na pametta v literaturnia tekst, Veliko Tarnovo: Faber, 2014, pp. 384-390. ISBN 978-619-00- 0111-9
14. Kostova-Panayotova, M. (2013) Vazmozchno li e da sreshtnem Drugia na edna i sashta zemya i v edno i sashto vreme.“Venetsat na Petria” ot Dr. Mihaylovich. In: Vreme i istoria v slavyanskite ezitsi, literaturi i kulturi, t. 2,Sofia University, pp. 280 - 284, ISBN 9789540734583
15. Kostova-Panayotova, M. (2013) Spomnyashtiyat si chovek na Orhan Pamuk – portokal ili praskova. In: Balkanistic Forum, Blagoevgrad: UI "Neofit Rilski", 2013, vol. 3, pp.105-109. ISSN: 1310-3970
16. Kostova-Panayotova, M. (2013) Meet the Other. In: International Scientific Conference "Cultural Corridor Via Diagonalis - Cultural Tourism without Borders", Sofia: Gea-Libris, 2013, pp. 15-18. ISBN 9789543001286
17. Kostova-Panayotova, M. (2013) Balkans, Slavs, Europe: Images and Stereotypes. - In: Orbis Linguarum, Blagoevgrad: UI “Neofit Rilski”, 2013, nr. 2, 155 - 159, ISSN 1312 – 0484
18. Kostova-Panayotova, M. (2013) Neighbor Unknown: Balkan Slavic Literatures at the Beginning of the 21st Century. In: Orbis Linguarum, Blagoevgrad: UI “Neofit Rilski”, 2013, nr. 1– 65 - 70, 2013, ISSN 1312 – 0484

In print:

Gibelni li sa gibelnite identichnosti? (A. Maaluf “Gibelni identichnosti“). In: Conference Proceedings "Transformatsii i

predizvikatelstva v globalnia svyat”, October, 2020,
Blagoevgrad

General Contribution of the Dissertation

1. The study examines by means of comparison phenomena and problems that are key to contemporary literary criticism, which have not been traditionally compared in a similar way in the literary field.
2. Attention is focused mainly on phenomena forming a new literary model, in which cultural differences and authors meet, for whom writing is a phenomenon in the area of the "Third" Space.
2. The study presents in a comparative aspect authors that are key to modern hybrid, cross-cultural literature and who have become part of the change of the so-called Western canon, are winners of essential awards, a sign of overcoming their marginality.
3. An attempt has been made to explore how this model works in the analysis of specific literary works.
4. The dissertation defends the innovative position that the existence of such writers in the space "between" sharpens their senses, gives new life to literature, and the work of cross-cultural authors changes bipolar models.